

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ก่อให้เกิดการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ภาวะการส่งออกชะลอตัวลง ธุรกิจการค้า อุตสาหกรรมและการบริการ ต่างก็ได้รับผลกระทบอย่างหนักจนหลายบริษัทต้องปิดตัวลง ตามมาด้วยปัญหาการว่างงานในอัตราสูงจนน่าวิตก ท่ามกลางปัญหาเหล่านี้ ภาคการผลิตที่เป็นความหวังของประเทศที่น่าจับตามอง ก็คือ ภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่สำคัญของไทยมาแต่ดั้งเดิม อันจะเป็นฐานรองรับอันมั่นคงให้กับคนว่างงานจำนวนมหาศาลที่จะหวนกลับสู่ชนบทอันเป็นภูมิลำเนาเดิม และหลักประกันสังคมที่จะป้องกันการว่างงานในระยะยาว อีกทั้งยังเป็นฐานการผลิตที่เป็นหลักในเศรษฐกิจแบบพอเพียงซึ่งเน้นการผลิตให้สามารถยังชีพได้ด้วยตนเองโดยพื้นฐานก่อน แล้วจึงพัฒนาศักยภาพในการผลิตเพื่อส่งออกหารายได้เข้าประเทศ

เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร และสร้างงานให้กับคนในชนบท เพื่อผลดีทางเศรษฐกิจของประเทศ และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน จึงควรเร่งหามาตรการส่งเสริมการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร และสร้างงานให้กับคนในชนบท ทั้งนี้จะต้องดำเนินการส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการและการตลาด รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้กับเกษตรกร เพราะ " ความรู้ " เป็นทรัพยากรที่เป็นหัวใจของระบบเศรษฐกิจแบบก้าวหน้า เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถทดแทนทรัพยากรอื่น ๆ ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็น วัตถุดิบ แรงงาน เวลา พื้นที่ หรือ เงิน ด้วยความรู้ เราสามารถประหยัด หรือใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้คุ้มค่าที่สุด ยกตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้มาจะช่วยให้สามารถประหยัด เวลา แรงงาน วัตถุดิบ หรือแม้กระทั่ง พื้นที่ให้กับผู้ผลิต ซึ่งย่อมนหมายถึง ต้นทุนที่ลดลง และกำไรที่มากขึ้น ด้วย (อัลวิน ทอฟฟเลอร์ , 2539)

อย่างไรก็ดี ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในยุคที่ผ่านมา ๆ มาได้มุ่งเน้นไปที่ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ก่อให้เกิดช่องว่างอย่างมากระหว่างคนในภาคอุตสาหกรรมในสังคมเมืองกับคนชนบทในภาคเกษตรกรรม ที่ผ่านมา คนไทยกว่าร้อยละ 60 ที่ทำมาหากินอยู่ในภาคการเกษตรอันเป็นภาคการผลิตที่สำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศกลับด้อยโอกาสมากกว่าคนในสังคมเมืองมาก คนส่วนใหญ่ในชนบทหยุดการศึกษาตั้งแต่อายุเพียง 11 - 12 ปี และไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับการเรียนในระบบอย่างหนึ่งอย่างใดอีก (อมรวิรัช นาคทรัพย์ , 2539) ดังนั้น การส่งเสริมการเกษตร จึงจำเป็นต้องอาศัยการให้ความรู้ เผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ให้แก่เกษตรกรนอกกระบวนโรงเรียน

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย (2527) สรุปว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการให้การศึกษาคนนอกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง และช่วยตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการกินดีอยู่ดีของประชาชน คนในชุมชนโดยส่วนรวม โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2536) แบ่งวิธีการส่งเสริมการเกษตรออกเป็น 3 วิธี ได้แก่

- 1.วิธีการส่งเสริมรายบุคคล ในกรณีที่ต้องการติดต่อส่งเสริมกับบุคคลคนเดียว
- 2.วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ในกรณีการสอนพบปะให้ความรู้เป็นกลุ่ม
- 3.วิธีการส่งเสริมมวลชน ในการทำงานเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มใหญ่ ๆ ที่ต้องใช้สื่อ เช่น เอกสารเผยแพร่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือการจัดนิทรรศการเข้าช่วย

ในบรรดาวิธีการส่งเสริมทั้ง 3 วิธีนี้ วิธีการที่จะช่วยให้สามารถถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องให้กับเกษตรกรได้ตลอดเวลา โดยไม่เป็นทางการมากเกินไป ก็คือ การใช้สื่อต่าง ๆ (นที ขลิบทอง , 2532)

มะลิ ไทยเหนือ (2532) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของสื่อมวลชนในการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรไว้ดังนี้

1. สื่อมวลชนสามารถมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกให้คนของรัฐในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้รับทราบนโยบายและแผนปฏิบัติการของรัฐที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างทั่วถึง
2. สื่อมวลชนสามารถอำนวยความสะดวกต่อภาคเอกชนในด้านการเผยแพร่วิทยาการเกษตรแผนใหม่และนโยบายของรัฐ ตลอดจนให้ข้อมูลข่าวสารการตลาดเพื่อที่กลไกตลาดจะได้เคลื่อนไหวไปในทิศทางที่เหมาะสมและเข้าไปมีส่วนร่วมเร่งรัดเชิญชวนให้ภาคเอกชนมาลงทุนในด้านอุตสาหกรรมเกษตรและธุรกิจการเกษตรมากขึ้น
3. สื่อมวลชนสามารถอำนวยความสะดวกต่อสถาบันเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรโดยตรง ในด้านการเผยแพร่วิทยาการด้านเกษตรแผนใหม่และให้ข้อมูลข่าวสารการตลาดในระดับท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วทันการ
4. สื่อต่าง ๆ มีส่วนช่วยนำวิธีการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ให้เผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง

นับได้ว่า สื่อมวลชนมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเกษตรอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรทัศน์ ซึ่งนับวันจะมีบทบาทในชีวิตประจำวันของเกษตรกรมากขึ้นนับตั้งแต่มีการขยายงานในด้านเครือข่ายการถ่ายทอดรายการของสถานีโทรทัศน์ การขยายงานด้านกระแสไฟฟ้าประกอบกับประชาชนที่มีฐานะดีในชนบทนิยมมีเครื่องรับโทรทัศน์เป็นของตนเอง

ประจวบ อินอืด (2530) กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อโทรทัศน์ต่อเกษตรกรไว้ดังนี้

1. วิทยุโทรทัศน์ให้ภาพและเสียงพร้อม ๆ กัน มีความเคลื่อนไหว แสดงลำดับขั้นตอน ตำแหน่งแห่งที่ ได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความกระจ่างในเนื้อหาประกอบกับมีสีสันเหมือนจริงตามธรรมชาติ จึงสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าสื่ออื่น

2. สามารถเสนอข้อมูลได้หลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย สารคดี อภิปราย เป็นต้น และสามารถบันทึกสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้าแล้วนำมาสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการเพื่อเพิ่มความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

3. สามารถเสนอข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์

4. วิทยุโทรทัศน์ใช้กับผู้ชมได้ทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ และสามารถถ่ายทอดไปได้ในระยะทางไกล ๆ

5. การรับข่าวสารทางวิทยุโทรทัศน์ ไม่จำเป็นต้องอาศัยการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเหมาะกับเกษตรกรที่ส่วนใหญ่มีโอกาสได้รับการศึกษาน้อย โอกาสในการอ่านออกเขียนได้สู้อาชีพอื่นไม่ได้ เพียงประสาทสัมผัสของการฟังและการเห็น สื่อโทรทัศน์ก็สามารถสื่อความหมายต่อผู้รับได้ และสื่อได้ดีกว่าสื่ออื่นด้วย เพราะเกษตรกรเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างดีด้วยภาพและเสียง

ดังนั้น รายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจึงนับได้ว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงในการเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิต ความรู้ และข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร อันจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและภาคเกษตรอุตสาหกรรมโดยรวม

อย่างไรก็ดี ในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้น เพียงช่องทาง การสื่อสารที่ดี อย่างเดียวคงจะไม่เพียงพอ เนื้อหาของสาร และรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ยังเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จำเป็นต้องคำนึงถึง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่สมบูรณ์

ปัจจุบัน รายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรมีอยู่หลายรายการ ส่วนใหญ่มีอยู่ในรูปของสารคดี Browne (1971) ได้ให้คำจำกัดความ “รายการสารคดีโทรทัศน์” ว่า หมายถึง รายการประเภทหนึ่งซึ่งนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดโดยยึดเอาความจริงเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็มีการนำเอารูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายมาผสมผสานกัน เพื่อสร้างจินตภาพที่ดี และจูงใจให้ผู้ชมสนใจ อาทิ รูปแบบการบรรยาย การสัมภาษณ์ การสนทนา การใช้เสียงดนตรีและเสียงประกอบอื่น ๆ เพื่อเสริม

ความหมายที่สมบูรณ์ให้แก่ภาพที่ปรากฏทางจอโทรทัศน์เพื่อเสนอข้อเท็จจริงไปพร้อม ๆ กับการสร้างจินตนาการให้แก่ผู้ชม

เนื้อหาของรายการสารคดีมักเน้นหนักไปในด้านให้ความรู้หรือข่าวสารมากกว่าให้ความบันเทิง สัดส่วนของความบันเทิงมักออกมาในรูปของศิลปะการนำเสนอ องค์ประกอบของรายการ เทคนิคการถ่ายทำ การตัดต่อ การให้เพลงและเสียงประกอบ เป็นต้น

ประเภทของรายการสารคดีนั้น มีเกณฑ์ในการจัดแบ่งประเภทที่หลากหลาย ตั้งแต่ สื่อนำเสนอ เช่น ภาพยนตร์สารคดี สารคดีในหนังสือพิมพ์ นิตยสารสารคดี หนังสือสารคดี สารคดีวิทยุ สารคดีโทรทัศน์ หรือ แบ่งตามเนื้อหาซึ่งเป็นเกณฑ์ที่กว้างขวางที่สุด สารคดีสามารถนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจได้มากมาย อาทิ ศิลปะ โบราณคดี ท้องเที่ยว มานุษยวิทยา กีฬา ธรรมชาติ ดนตรี นอกจากนี้ยังอาจแบ่งประเภทตามวิธีการนำเสนอที่มีการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง ตั้งแต่ การเล่าเรื่อง การสัมภาษณ์ การออกอากาศสด การถ่ายทำในสถานที่จริง การสาธิต ฯลฯ จนอาจกล่าวได้ว่าประเภทของรายการสารคดีเป็นสิ่งที่มีความหลากหลายหรืออย่างไรขอบเขต (Willis and Arienzo, 1992)

สารคดีแต่ละประเภทอาจมีความยาวตั้งแต่ 1 นาที ไปจนถึง 60 นาที หรือมากกว่าก็ได้ แล้วแต่ความลึกของเนื้อหา วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย แต่ต้องระวังไม่ให้ยาวเกินไป เพราะผู้ชมจะเบื่อ สารคดีบางเรื่องที่ยาวกว่าหนึ่งชั่วโมงก็อาจแบ่งเนื้อหาออกอากาศเป็นชุด ๆ จนกว่าจะจบเรื่อง

อรอนพ ลิมนารมย์ (2530) แบ่งประเภทรายการสารคดีโทรทัศน์ตามรูปแบบการนำเสนอได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สารคดีเชิงข้อมูล (Informational Documentary) เน้นที่รูปแบบของการบรรยาย และสัมภาษณ์ ซึ่งมีเนื้อหาค่อนข้างหนัก จึงต้องอาศัยความพิถีพิถันทางด้านภาษาภาพเป็นหลัก และ ภาษาเสียงเป็นตัวสนับสนุน เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมสนใจมากขึ้น

2. สารคดีเชิงละคร (Dramatizal Documentary / Docu - drama) เน้นการถ่ายทอดความหมายผ่านรูปแบบของการแสดงโดยอาจนำเรื่องจริงมาสร้างบทขึ้นคล้ายละคร หรือ นำเสนอเรื่องราวผ่านละครสมมติเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ทำให้รู้สึกเพลิดเพลินและไม่น่าเบื่อหน่าย

รายการสารคดีการเกษตรที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ในปัจจุบัน มีทั้งที่เป็นสารคดีเชิงข้อมูล เช่น รายการดินสร้างชีวิต รายการวิถีชาวบ้าน และสารคดีเชิงละคร เช่น รายการไม่ลองไม่รู้ รายการผู้ใหญ่บ้านคำดี เป็นต้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากทางผู้ผลิตรายการสามารถเลือกรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหารายการได้เหมาะสมน่าสนใจแล้ว ก็จะทำให้ผู้ชมรายการสนใจติดตาม และได้รับความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งย่อมหมายถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอันเป็นกำลังสำคัญในการผลิตของประเทศ

อย่างไรก็ดี ต้องยอมรับว่า การผลิตรายการโทรทัศน์ในปัจจุบันนั้นไม่อาจทำเพื่ออุดมคติแต่เพียงอย่างเดียว เพราะในยุคพาณิชย์นิยมเช่นปัจจุบัน การประกอบการต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักหวังผลในเชิงธุรกิจ องค์กรสื่อก็จัดเป็นองค์กรธุรกิจประเภทหนึ่ง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการประกอบการสูง จึงจำเป็นต้องหารายได้ในรูปของการขายโฆษณาและหาผู้สนับสนุนรายการเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในวงการธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง

ด้วยเหตุนี้ ผู้อุปถัมภ์รายการจึงเข้ามามีบทบาทต่อองค์กรสื่อ ยิ่งองค์กรสื่อต้องพึ่งพาความสนับสนุนทางการเงินจากผู้อุปถัมภ์รายการมากเท่าไร ความอิสระในการผลิตและดำเนินงานก็จะยิ่งน้อยลงไปเท่านั้น เพราะในฐานะที่ผู้อุปถัมภ์รายการเป็นองค์กร

ธุรกิจ ส่วนใหญ่แล้วจึงมุ่งจะแสวงหากำไรสูงสุดโดยการเสนอสินค้าหรือบริการของตนผ่านสื่อที่มีอยู่ให้ผู้ชมรู้จักให้มากที่สุด

การพยายามเสนอสินค้าหรือบริการของผู้อุปถัมภ์รายการให้ผู้ชมสนใจให้มากที่สุดนี้อาจจะทำให้ประชาชนผู้รับชมรายการเสียผลประโยชน์ได้ เพราะโดยธรรมชาติของรายการสารคดีย่อมมีลักษณะน่าเชื่อถือ ดังนั้นหากผู้รับชมเป็นผู้ที่ต่อการศึกษา ขาดวุฒิภาวะหรือ วิจารณ์งานอันดี เช่น ในกลุ่มเด็ก เยาวชน หรือเกษตรกร ก็อาจถูกชักจูงได้ง่ายด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีกฎหมายและการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปและได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมา เมื่อพิจารณากฎหมายควบคุมการโฆษณาของไทยนั้น รัฐบาลได้ออกกฎหมายควบคุมทั้งที่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาทางสื่อมวลชนโดยตรงและที่แทรกอยู่ในกฎหมายอื่น ๆ อาทิเช่น พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียง 2510 พระราชบัญญัติปฎิ 2518 เป็นต้น

แม้จะมีการออกกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในการเสนอรายการบางประเภท ผู้โฆษณายังคงพยายามใช้วิธีการทุกอย่างเพื่อโฆษณาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และใช้วิธีการโฆษณาแอบแฝงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้ เช่น การเสนอรายการโดยทำป้ายโฆษณาสินค้าไว้แทนฉากโทรทัศน์ พยายามให้พิธีกรหรือ ผู้ร่วมรายการเรียกชื่อสินค้าที่ต้องการโฆษณาลบ ๆ ให้ผู้ร่วมรายการใช้เครื่องแต่งกายที่มีโฆษณาสินค้า เป็นต้น (อรรถนพ เขียรถาวร , 2542) โดยในบางกรณี อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการอาจมีมากถึงขั้นที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการให้เอื้อต่อสินค้าหรือบริการของตน

ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่า รายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ในปัจจุบันนี้มีคุณภาพเป็นอย่างไร มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีรูปแบบการนำเสนออย่างไร มุ่งถ่ายทอดความรู้ เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรผู้รับชมรายการหรือ เพื่อประโยชน์ทางการค้าของผู้อุปถัมภ์รายการ เพื่อจะได้เข้าใจถึงภาพรวมของรายการสารคดีดังกล่าว เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาเป็นแนวทางการวางแผนผลิตและปรับปรุงคุณภาพรายการเพื่อประโยชน์ของผู้รับชมผู้จะเป็นกำลังผลิตที่สำคัญของประเทศต่อไป

ปัญหานำวิจัย

1. รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของการสารคดีการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์ เป็นอย่างไร
2. ผู้อุปถัมภ์รายการมีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของการสารคดีการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์อย่างไร และมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบรูปแบบการนำเสนอรายการสารคดีการเกษตรที่แพร่ภาพทางวิทยุโทรทัศน์
2. เพื่อทราบเนื้อหาการดำเนินที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรในรายการสารคดีการเกษตรที่แพร่ภาพทางวิทยุโทรทัศน์
3. เพื่อทราบถึงอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการที่มีต่อกระบวนการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของการสารคดีการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบ วิธีการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรรวมทั้งอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการที่มีต่อกระบวนการผลิตรายการและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ที่เป็นรายการสารคดีตลอดรายการ และมีความยาวตั้งแต่ 30 นาทีขึ้นไป ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ที่มีแม่ข่ายที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครซึ่งมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีกองทัพบกช่อง 7 สถานีกองทัพบกช่อง 5 และ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท.

อย่างไรก็ดี จากการสำรวจผังรายการพบว่า สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และ สถานีกองทัพบกช่อง 7 นั้น ไม่มีการออกอากาศรายการสารคดีการเกษตร ดังนั้น รายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นรายการที่ออกอากาศทาง สถานีกองทัพบกช่อง 5 และ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท.เท่านั้น ซึ่งได้แก่

1. แพร่ภาพทางสถานีกองทัพบกช่อง 5

1) รายการแผ่นดินทอง

ออกอากาศทุกวันจันทร์ เวลา 12.30 - 13.00 น.

2) รายการวิถีชาวบ้าน

ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี เวลา 16.30 - 17.00 น.

3) รายการลูกทุ่งเกษตร

ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 15.30 - 16.00 น.

4) รายการดินรักฟ้า ปลารักน้ำ

ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 17.30 - 18.00 น.

2. แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

1) รายการเวทีวาไรตี้

ออกอากาศทุกวันจันทร์ที่ 1 และ 3 ของเดือน

เวลา 10.30 - 11.00 น.

2) รายการไม่ลองไม่รู้

ออกอากาศทุกวันจันทร์ เวลา 18.00 - 18.30 น.

3) รายการดินสร้างชีวิต

ออกอากาศทุกวันอังคาร เวลา 17.00 - 17.30 น.

4) รายการในน้ำมีปลา

ออกอากาศทุกวันอังคาร เวลา 17.30 - 18.00 น.

5) รายการผู้ใหญ่บ้านคำดี

ออกอากาศทุกวันพุธ เวลา 17.30 - 18.00 น.

รวมทั้งสิ้น 9 รายการ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างในการบันทึกรายการ รายการละ 6 ตอน และเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ วันที่ 5 มกราคม - 31 มีนาคม พ.ศ. 2541 รวมระยะเวลาเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 3 เดือน

นิยามศัพท์

รูปแบบรายการ หมายถึง ลักษณะและประเภทของรายการโทรทัศน์ที่มีการวางรูปแบบไว้ตายตัวสำหรับรายการหนึ่ง ๆ ทุกครั้งที่ออกอากาศ และจะมีลักษณะเช่นนั้นทุกครั้งไป เช่น รายการสารคดี เป็นต้น

วิธีการนำเสนอ หมายถึง วิธีการสื่อความหมาย เนื้อหาของรายการให้ผู้รับชมเข้าใจ เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินรายการ การเรียบเรียงเนื้อหา สีสภาพพูด ถ้อยคำสำนวน ดนตรีประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจให้ชมรายการรับทราบเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ เช่น การบรรยาย การสัมภาษณ์ การแสดงละคร เป็นต้น

รายการสารคดีโทรทัศน์ หมายถึง รายการประเภทหนึ่งซึ่งนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดโดยยึดเอาความจริงเป็นหลัก ในขณะเดียวกันก็มีการนำเอารูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายมาผสมผสานกัน เพื่อสร้างจินตภาพที่ดี และจูงใจให้ผู้ชมสนใจ อาทิ รูปแบบการบรรยาย การสัมภาษณ์ การสนทนา การใช้เสียงดนตรีและเสียงประกอบอื่น ๆ เพื่อเสริมความหมายที่สมบูรณ์ให้แก่ภาพที่ปรากฏทางจอโทรทัศน์เพื่อเสนอข้อเท็จจริงไปพร้อม ๆ กับการสร้างจินตนาการให้แก่ผู้ชม

รายการสารคดีการเกษตร หมายถึง รายการสารคดีที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น เทคโนโลยีการผลิต วิธีการผลิต ราคาสินค้าทางการเกษตร แนวโน้มตลาด สินค้า พืชพันธุ์ใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ รวมทั้งความรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมต่าง ๆ อันจะเพิ่มรายได้นอกเหนือจากอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม เช่น การทำขนม เครื่องดื่ม เป็นต้น ตัวอย่างเช่น รายการไม่ลองไม่รู้ รายการวิถีชาวบ้าน เป็นต้น

ผู้อุปถัมภ์รายการ หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการออกอากาศหรือ กระจายเสียง ที่ให้ความสนับสนุนทางการเงินทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ รายการ เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียง เครื่องหมายทางการค้า หรือ ภาพลักษณ์ของตนให้เป็นที่รู้จัก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ทราบถึงรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรที่แพร่ภาพทางวิทยุโทรทัศน์ในปัจจุบัน
- 2.ทราบถึงอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการที่มีต่อกระบวนการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์
- 3.ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์การวางแผนการผลิต และ ปรับปรุงรายการประเภทนี้ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมมากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย